

Bokanmälningar

Lars Pålsson Syll: *Utility Theory and Structural Analysis*

Lund Economic Studies, Lund 1997, 115 s.

Äldre nationalekonomer (tex Wicksell) sökte i sin ordinarie vetenskapliga verksamhet ge det doktrinhistoriska perspektivet, men numera har detta blivit allt mindre vanligt. Det historiska perspektivet sträcker sig kanske 10 år bakåt i tiden. Detta är kanske naturligt eftersom den relevanta litteraturen växer med stor hastighet. Detta har i sin tur lett till att doktrinhistoria vuxit fram som en specialitet vars vikt bl a kan avläsas i ett växande antal internationella specialtidningar som ägnas området.

Doktrinhistoria har emellertid sina speciella vetenskapliga problem och dem skall jag nu beröra som utgångspunkt för den följande diskussionen av Pålsson Sylls doktorsavhandling.

Man skulle kunna tro att den nationalekonomiska doktrinhistorien handlar om att ta reda på hur det en gång var, eller med den tyske historikern Leopold von Ranke, wie es eigentlich gewesen. Historieskrivningen skulle vara objektiv. Vad skrev t ex Gustaf Cassel om köpkraftsparitetsteorin? Inom historievetenskapen är frågan om att ta reda på hur det egentligen förhöll sig ingalunda trivial. Viktig information kan fattas och de befintliga källorna ger inte säkert någon korrekt bild av händelseförloppet. I Sverige spelade bröderna Curt

och Lauritz Weibull en viktig roll för att utveckla den historiska källkritiska metoden.

Frågan om källkritik är emellertid inte lika aktuell inom nationalekonomisk doktrinhistoria som inom politisk historia. Risken för medvetet förfalskade eller omedvetet snedvridna källor är inte särskilt stor. Det vetenskapliga publicerings sättet med offentliggörande i böcker eller tidskrifter som i snart 200 år har varit dominerande borgar för detta. Problem med källor är emellertid större när det gäller biografiska data eller när det gäller att spåra arbetsgången fram till det publicerade arbetet.

Om således det källkritiska problemet är mindre inom doktrinhistorien än i vissa andra delar av historievetenskapen så är urvalsproblemet och perspektivproblemet desto viktigare. Urvalsproblemet handlar om vilka nationalekonomer och vilka nationalekonomiska utvecklingslinjer som skall behandlas.

Urval och perspektiv hör nära ihop. Man kan t ex vara intresserad av vilka nationalekonomiska utvecklingslinjer som visat sig ha bestående värde i den meningen att de fortfarande utgör grund för dagens nationalekonomi. Då är vi sannolikt också intresserade av att betrakta äldre teori ur dagens perspektiv.

Men urvalet och perspektivet kan naturligtvis leda historieforskningen i fel riktning. Ett exempel är den författningshistoria man tidigare fick lära sig i skolan. Här bar utvecklingen ständigt framåt, från Gustav den II Adolf fram till 1809 års regeringsform. Den framstående lärdomshistorikern Sir Herbert Butterfield kritiserade i sin bok *The Whig Interpretation of History* från 1931 just dessa ideologiska bindningar i den historiska tolkningen.

Ändå kan en stor del av den nationalekonomiska historieskrivningen utgå från ett Whig-perspektiv. En program för hur denna forskning skall genomföras återfinns i Paul Samuelsons artikel "Out of the Closet: A Program for the Whig History of Economic Science" från 1987.

Whigperspektivet är emellertid betydligt mer välmotiverat inom vetenskapshistorien än inom den politiska historien. Vi är ju intresserade av hur vår vetenskap vuxit fram. Vilka forskningsinsatser i det förgångna ledde fram till det som idag uppfattas som "mainstream economics"? Samtidigt är det klart att även det som idag inte uppfattas som en direkt föregångare till det som nu anses tillhöra central nationalekonomisk teori kan vara av intresse. Vidare kan äldre teori baseras på andra institutionella förutsättningar än dagens, och dessa institutioner kan åter aktualiseras.

Vi vill vidare förstå äldre forskning med utgångspunkt från modern teori. Moderna analystekniska redskap kan på ett klarare sätt lyfta fram äldre teori än om vi återger den med den tidens terminologi. Vi får inte glömma att rutin användningen av explicita matematiska modeller är en relativt sen företeelse inom nationalekonomin. Detta innebär i sin tur att äldre nationalekonomer trots stor begåvning inte alltid såg klart på den egna verksamheten. De såg inte att teorin var inkonsistent. De märkte kanske inte att resultatet byggde på vissa förutsättningar som de inte hade exakt klart för sig.

Vi är därmed inne på de rationella rekonstruktionernas område. Vi försöker

läsa in en logiskt sammanhängande teori i äldre tänkares framställningar. Resultatet av denna aktivitet kan variera alltifrån en god översättning av äldre teori till en inläsning av implicit teori som den av doktrinhistorikernas granskning utsatte äldre nationalekonomen aldrig skulle ha kommit på tanken att formulera. Tillvägagångssättet kan lätt urarta från att skildra vad den äldre nationalekonomen "egentligen" menade till att skildra vad han/hon "borde ha menat".

Mot detta kan ställas den historiska rekonstruktionen (i vilken jag inbegriper s k Geistesgeschichte) där doktrinhistorikern söker sätta in äldre teori i sitt historiska sammanhang. Vilken var den ideologiska och institutionella utgångspunkten för en viss nationalekonom? Vilken teori byggde han/hon vidare på? Vi ställer alltså inte som i en rationell rekonstruktion frågan vad ekonomen tänkte, utan varför han/hon utformade teorin på det speciella sättet. Här skildras doktrinhistorien därför i ett brett historiskt perspektiv.

Mark Blaug ger i sin intressanta artikel från 1990, "On the Historiography of Economics" exempel både på rationella och historiska rekonstruktioner. Han menar att båda typerna av doktrinhistoria är viktiga, men att det är väsentligt att man är klar över vad man gör så att en rationell rekonstruktion inte döljs som en historisk rekonstruktion och vice versa.

Pålsson Sylls avhandling innehåller inte i första rummet en rationell eller en historisk rekonstruktion av äldre teori. I stället ger den en på det hela taget omsorgsfull redogörelse för vad de studerade nationalekonomerna, i första hand Cassel, Wicksell och Myrdal, har sagt i sina skrifter. Detta innebär att avhandlingen i huvudsak är av deskriptiv natur.

Jag vill emellertid för att undvika missförstånd omedelbart säga att deskription i doktrinhistoriska sammanhang ingalunda är trivialt. Detta beror på flera saker. Grundläggande är kanske de äldre framställningarnas ofta oöverskådliga och föga

systematiska karaktär. Doktrinhistorikern måste alltså systematisera och tolka ett inte alla gånger systematiskt stoff. Sannolikt har de flesta doktrinhistoriker, även de framstående, begått misstag i form av de många felaktiga sakuppgifter som förekommer i doktrinhistoriska sammanhang.

Det är således lätt hänt att missa faktiska bidrag i en text. Men det är lika lätt att läsa in företeelser som inte finns i framställningen. Det andra kapitlet i Pålsson Sylls avhandling handlar om just detta. Både Herman Wold och Hans Brems har enligt Pålsson Syll pekat ut Gustav Cassel som en föregångare vad gäller Paul Samuelsons och Hendrik Houthackers teori för "revealed preferences".

Cassel avstod från att utgå från marginalnytteteorin i sin framställning utan utgick i stället direkt från efterfrågefunktionerna, alltså från beteendet. Det teorin för "revealed preferences" i sin utvecklade form visar är emellertid att ett visst axiom-system för det faktiska beteendet är ekvivalent med ett motsvarande axiom-system för ordinala preferenser. Det ena systemet följer av det andra och tvärtom.

Om vi nu först tar Wolds yttrande från den sista källan som Pålsson Syll refererar, nämligen hans och Juréens bok *Demand Analysis* från 1952 så sker det på följande sätt (sid 22):

"Samuelson's theory is even considered a "variation" on Cassel's approach in Wold (1953, 63)."

Läser man vad Wold själv skriver så står det "Another type of theory, which includes the approach of G. Cassel and as a variation, P.A. Samuelson's theory of 'revealed preference', starts directly from the concept of demand function." Av citatet från Wolds text torde framgå att det finns en allmän klass av teori som utgår direkt från efterfrågefunktionerna. Gustav Cassels teori är ett exempel på detta. Dessutom finns det ett mer specifikt exempel på denna ansats, nämligen Samuelson's revealed preferences. Den som läser Wold noga torde få fullt klart för sig att han inte

menar att Cassel skulle vara en föregångare när det gäller "revealed preferences".

Jag går nu över till Brems. Pålsson Syll refererar honom på följande sätt (sid 12):

"More recent discussion has been aired by Hans Brems, who proclaims Cassel (1899, 170) "the first to use revealed preference, thus anticipating Samuelson (1938) by 39 or 20 years." "

Läser man vad Brems själv skriver står det följande: "Cassel [1899, 1918 (1932)] "deserves," as Schumpeter (1954, 1067) put it, "to be mentioned because it was the first uncompromisingly radical attack upon the whole structure of the utility theory of value made by an economist trained in mathematics." In this sense Cassel was the first to use revealed preference, thus anticipating Samuelson (1938) by 39 or 20 years." Av citatet torde framgå att Brems mycket klart markerar att han förknippar Cassel med revealed preference i en mycket bestämd mening, nämligen att Cassel inte utgick från nytteteorin. Man får alltså liksom vad gäller Wold ett felaktigt intryck av vad som sagts om Cassel i förknippelse med "revealed preference".

Wolds och Brems yttranden om Cassel och "revealed preference theory" skall sammanfattningsvis inte ses som att de påstod att Cassel var föregångare vad gäller Samuelsons teori. Detta gör naturligtvis inte Pålsson Sylls genomgång av vad Cassel faktiskt skrev mindre nyttig.

Det som jag tror berättigade intryck man får av Pålsson Sylls text är att Cassel var utomordentligt vag i sin argumentering. Cassel avvisade ju både den klassiska produktionskostnadsteorin och marginalnytteteorin för bestämningen av relativpriserna och ersatte dessa med knapphetsprincipen. Denna knapphetsprincip är emellertid i sig själv vagt formulerad. Priserna fyller enligt denna funktionen att anpassa efterfrågan till det relativt knappa utbudet på varor. Man kan alltså säga att knapphetsprincipen fokuserar på prisernas roll som ransoneringsinstrument i en marknadsekonomi. Men hur den jäm-

viktsskapande prismekanismen mer exakt samordnar konsumtions- och produktionsbesluten får man liten vägledning om. Betyder den något mer än att det råder simultan jämvikt på alla marknader? Cassel var vag och denna vaghet gör det svårt att mera exakt avgöra vad man kan och vad man inte kan läsa in i hans skrifter.

När man läser Pålsson Sylls framställning av Cassels åsikter slås man av att Cassels definition av nationalekonomi inte är den man skulle använda idag. Cassel studerade priser och marknader, ingenting annat. Nationalekonomin som studiet av hushållningen med knappa resurser (märk ordvalet!) kan ju tillämpas på en rad fenomen utanför det vi traditionellt förknippar med marknadsmekanismen.

Det tredje kapitlet av avhandlingen har titeln "Wicksell on Harmony Economics: The Lausanne School vs. Wicksell". Kapitlet innehåller väsentligen en diskussion av Wicksells kritik av Walras och Pareto vad gäller en perfekt-konkurrensökonomis optimalitetsegenskaper.

Value and Capital från 1893 innehåller bl a en kritik av Walras påstående om att en perfekt-konkurrensökonomi skulle maximera välfärden. Enligt Pålsson Sylls referat på sid 31 skulle perfekt konkurrens endast ge den största välfärden i ett specialfall: "Free competition can only give the greatest possible general satisfaction if the marginal utility of all commodities were the same for all exchanging parties". Här kunde författaren uttryckt sig mer exakt, t ex att marginalnyttan för en viss vara är densamma för alla parter och att detta gäller för alla varor. Det är just den formuleringen som återfinns hos Wicksell (1893 [1954], 18–19):

"One point which I have made a special effort to elucidate is concerned with the question of the so-called economic gain by exchange. H.H. Gossen, the predecessor of Jevons and Walras, had laid down the rule, which in itself is quite correct, that for a maximum of value to arise, the last (received or surrendered) particle' of each

of the commodities must, after the exchange has taken place, have the same utility or value for both exchanging persons."

Att jag särskilt påpekar detta beror på att Pålsson Sylls formuleringar på sid 13 resp 29 i avhandlingen också är vaga eller t o m felaktiga. I det sistnämnda fallet skriver han: "The given equilibrium prices determine the income distribution, and, given individuals' preferences, the principle of diminishing marginal utility purportedly implies that a maximum of satisfaction is reached when each commodity's marginal utility is equal to its price."

Att det är proportionalitet som fordras nämner författaren visserligen i nästa mening, men relaterar det då till förekomsten av jämvikt. Proportionaliteten implicerar fö det välkända villkoret för nyttomaximum att man väljer den konsumtionspunkt där en indifferenskurva tangeras av budgetlinjen.

Observera att Wicksell i sin välfärdsformulering implicit utgick från en samhälls- eller välfärdsfunktion som är monotont stigande i summan av de enskilda individernas nyttofunktioner. Wicksell kombinerade alltså gränsnytteteorin med en utilitaristisk nyttofunktion. Denna koppling mellan individuellt kardinalt mätbar nytta och interindividuell jämförbar nytta är naturligtvis inte nödvändig. Jevons hävdade t ex i "Theory of Political Economy" med emfas att denna koppling inte kunde göras. Han var emellertid inte konsekvent i detta avseende, vilket Myrdal påpekat i *Vetenskap och politik i nationalekonomien* från 1930. Myrdal beskriver också i detta arbete (sid 155) den Wicksellska välfärdsfunktionen på följande sätt: "Nu var [...] den klippa varpå utilitarismen förläste just omöjligheten att mäta de hedonistiska kvantiteterna och att lägga ihop dem i en summa, vilken skulle maximeras."

Kritiken av Pareto förekommer bl a i två recensioner som översatts och infogats i Erik Lindahls volym med Wicksells *Selected Papers on Economic Theory* från 1958.

I den första recensionen från 1897 gällande Paretos *Cours D'économie Politique*, refererar Wicksell (sid 144) först Paretos påstående att perfekt konkurrens på alla marknader vid given förmögenhetsfördelning ger individerna den största behovstillfredsställelsen. Wicksell påpekade emellertid att antagandet om perfekt konkurrens innebär en inskränkning i analysen eftersom priser som skiljer sig från perfektkonkurrenspriserna kan innebära att vissa individers situation förbättras ytterligare, och dessa individuella nyttoökningar i välfärdsfunktionen mer än väl kan väga upp andra individers nyttoförluster.

I sin recension av Paretos *Manuel D'économie Politique* från 1913 refererar Wicksell på sid 168 Paretos påstående om att en avvikelse från perfekt-konkurrenspriserna innebär att en del individer förlorar och en del vinner. Wicksell menade att detta läge – paretooptimum – inte är särskilt intressant eftersom det innebär en definition för perfekt konkurrens. Paretooptimum och perfekt konkurrens implicerar varandra. Paretos utgångspunkt att olika individers nyttor ej kan jämföras får Wicksell (sid 168–69) att utbrista: "Are we human beings so made that we are unable to form some adequate picture of the joys and cares of our fellows, or to compare in any way the intensities of their feelings with our own?"

Man får en stark känsla av att Wicksell som annars var mån om att göra de författare han relaterade rättvisa inte fullt ut hade förstått poängen med Paretos kriterium. Inte heller hade han möjligen gjort Walras rättvisa. Detta relateras i kapitlets femte avsnitt. När författaren sammanfattar i sista avsnittet tonas emellertid nyanserna ned.

I sin sammanfattning skriver Pålsson Syll på sid 47 att "If we want to say anything interesting about social issues – like justice – we must therefore go beyond the informationless and incomplete Pareto-criterion". Det är sant att paretovillkoret – och det är ju också poängen med detta kri-

terium – inte säger något om fördelningen. Men detta innebär naturligtvis inte att det är innehållslöst.

Min sista synpunkt när det gäller kapitlet är dess titel, "Wicksell on Harmony Economics". Jag tycker knappast att detta på ett adekvat sätt täcker Pareto och kanske inte heller Walras. Det hade varit bättre att ge kapitlet en annan titel. Det saken gäller är ju dels vilka välfärdsimplikationer man kan dra av ett enhetligt prissystem resp perfekt konkurrens, dels hur starka antaganden man är beredd att göra när man uttalar sig om samhällsekonomisk välfärd. Här var Wicksell beredd att gå längre än Pareto. Det är alltså bara på den första punkten gällande kritiken av Walras som kapitelrubriken möjligen har täckning i innehållet.

I kapitel 4 relateras Myrdals "immanenta" kritik av nyttoteorin. Det gäller i första hand framställningen i hans bekanta arbete från 1930, *Vetenskap och politik i nationalekonomien*, men också ett opublicerat manuskript från 1928 samt korrespondens med bl a Ohlin och Cassel. Starkt påverkad av Hägerström och Cassel kom han i den citerade boken att angripa det han menade var metafysik i värdeteorin.

I kapitlet 4 av sin bok behandlade Myrdal den neoklassiska gränssnytte- eller som vi numera säger marginalnytteteorin. Myrdal menade att den bygger på hedonistisk filosofi – den individuella lust- och olustkalkylen – men inte nödvändigtvis kopplar ihop detta med utilitarism. Myrdal menade vidare att denna utgångspunkt lätt ledde till cirkelresonemang på så sätt att man definierade en rationell individ som en som just handlade på basis av den hedonistiska kalkylen. Vidare studerade man blott rationellt handlande människor.

Myrdal underströk emellertid att det som ses som ett cirkelresonemang möjligen inte är det, nämligen om den hedonistiska psykologin verkligen ger en god beskrivning av människor. Detta menade han emellertid vara starkt ifrågasatt av den

(1930) moderna psykologin.

Även valhandlingsteorin utsattes för Myrdals kritik. På sid 148 i *Vetenskap och politik i nationalekonomien* kan man läsa följande:

”Ansträngningarna gå nämligen ut på att skapa en subjektiv värdeleära *utan psykologiskt innehåll*. Och därvid torde man ha förlorat sig fullkomligt i tom matematisk skolastik. Även ur den logiska kvarnen får man näppeligen mera i säckarna än man matat i huven.”

Här kan det kanske nämnas att gränstyteori visst kan vara valhandlingsteori – kardinal versus ordinal mätbarhet är inte direkt kopplad till frågan om den psykologiska bakgrunden till valhandlingen.

Pålsson Syll följer utvecklingen av Myrdals tankegångar från avhandlingen 1927 via manuskriptet från 1928 till boken från 1930. I detta avseende kan man säga att författaren ger en historisk rekonstruktion. Pålsson Syll för vidare på sidorna 56–58 en intressant diskussion om relationen till Cassels idéer.

Jag vill här lägga till en synpunkt som knyter an till det jag tidigare sagt om Cassels definition av ämnet nationalekonomi, nämligen att det begränsas till ett studium av prisbildningen i en marknadsekonomi. Myrdals sympati för detta synsätt kan ha varit en viktig anledning till att han lämnade nationalekonomin och blev allmän samhällsvetare/institutionalist i stället för att tillämpa de nationalekonomiska analysverktygen på nya områden. Detta ger möjligen också en koppling mellan kapitlen 2–4 å ena sidan och kapitel 5 å den andra.

Jag vill avsluta min diskussion av kapitel 4 med två citat. Det första återfinns på sid 63: ”To Myrdal the ideal of abstract theory is a complete logical circle that contains ’no material knowledge of reality’ (209). A more masterly statement against founding economics on unimpeded utilitarianism than Myrdal gives here is difficult to find.” Jag tolkar detta som att

författaren både sammanfattar och endoserar Myrdals inställning till utilitarismen. Men hur är det förenligt med författarens tidigare citerade sammanfattning till kapitel 3 där han skriver att: ”If we want to say anything interesting about social issues – like justice – we must therefore go beyond the informationless and incomplete Pareto-criterion”?

Pålsson Syll avslutar vidare kapitel 4 med följande mening: ”Myrdal’s penetrating critique of the neoclassical theory of value is yet today relevant to all economists critically evaluating orthodox economic theory.” Detta innebär en antydning till rationell rekonstruktion som jag skall kommentera längre fram.

Kapitel 5 behandlar till skillnad från de föregående kapitlen inte olika aspekter av nytte teori utan det Pålsson Syll benämner den strukturanalytiska traditionen i svensk nationalekonomi. Författaren går igenom Johan Åkermans, Erik Dahmén och Ingvar Svennilsons strukturanalytiska insatser samt ger dessutom en översikt av ett antal lundsiska ekonomhistorikers insatser.

Johan Åkermans analys är både om man tar del av den direkt eller via Pålsson Sylls framställning ytterst svårtillgänglig. Vad menas tex med följande mening på sid 75: ”The central point of dynamism lies in the appearance of regular phenomena in the fields between individual and collective.”? Jag kanske bör påpeka att meningen inte är ryckt ut ur ett större sammanhang inom vilken den skulle kunna förstås.

Själv har jag intermitent kämpat med Åkermans framställning sedan jag som student läste en av Åkermans artiklar i Ekonomisk Tidskrift, via ett personligt och mycket positivt möte med en åttioårig Åkerman någon gång under 70-talet och via Bengt Höglunds inspirerade artikel ”Hågkomster från Lund” fram till Åkermansymposiet häromåret. Jag har mycket svårt att förstå vad Åkerman exakt menade. Det är som att läsa ett främmande

språk där man tror sig förstå varje ord för sig men inte kan relatera helheten till den egna föreställningsramen. Åkerman var en inspirerande lärare som skapade en produktiv miljö i Lund. Men, som Höglund skriver i sin artikel, han fick inga egentliga efterföljare i den meningen att han initierade en speciell "lundaskola".

Genomgången av Dahmén och Svennilssons bidrag på området är betydligt lättare att följa. Speciellt Dahmén's insatser framstår med rätta som viktiga. Vad gäller Svennilson tycker jag det är synd att kopplingen till hans viktiga arbete med de svenska långtidsutredningarna inte nämns.

Avhandlingen uppvisar rätt stor enhetlighet vad gäller kapitlen 2–4, som behandlar nyttoteori, medan kapitel 5 inte alls är i linje med de övriga kapitlen. Visserligen är detta en sammanläggningsavhandling, men hade det inte varit bättre att tex låta kapitel 5 innehålla en diskussion av Svennilsons utveckling av intertemporal valhandlingsteori under risk?

En annan möjlighet hade varit att föra en djupgående diskussion av Åkermans teorier där författaren sökte relatera dessa till modern teori. Inte minst Åkermans begreppsapparat kräver ju en översättning och tolkning för att man fullt skall förstå hans budskap. Här hade författaren också kunnat knyta ihop kapitlet med de tre föregående genom en diskussion av synen på nationalekonomi som ämne av den art som jag tidigare antydde.

Kapitel 5 har också det problemet att vi inte har perspektiv på den teoriutveckling som där skildras på samma sätt som gäller för de övriga kapitlen. Kanske är detta en förklaring till varför författaren inte valt att gå djupare i sin analys av de refererade arbetena.

Kapitel 5 är det kvantitativt tyngsta kapitlet i avhandlingen men det kvalitativt lättaste. Det innehåller i stort sett enbart referat och därtill referat av arbeten som doktrinhistoriskt väger lättare än de som behandlas i de tidigare kapitlen.

På sid 114 i avhandlingen skriver Pålsson

Syll att "Economic theory should not be satisfied with a description and correlation of different facts, but should also give an understanding and causal and intentional explanation." Jag håller naturligtvis med författaren. Jag skulle också vilja hävda att denna programförklaring i hög grad gäller den nationalekonomiska doktrinhistorien i vilken genre denna avhandling läggs fram.

Låt mig mot bakgrund av vad som sagts om avhandlingen återvända till det inledande temat. Vad konstituerar man av vetenskapligheten i doktrinhistoriska studier?

På ett första plan kan man säga att klarläggandet av faktiska förhållanden inte alla gånger utgör en trivial prestation. Att som jag har hävdat vid ett par tillfällen, den föreliggande avhandlingen i betydande utsträckning refererar den teori som behandlas, innebär inte en nedvärdering.

Själva konstaterande av fakta kan nämligen innebära en prestation i sig. Den kan ligga på det källkritiska planet. Men den kan också mer trivialt innebära att man ger en korrekt beskrivning av de källor man refererar. I det föreliggande fallet tycker jag att Pålsson Syll i stort sett har lyckats, men tyvärr gäller detta inte genomgående.

Jag vill alltså sätta ett frågetecken – om än litet – för författarens förmåga att med precision återge en text. Men det finns åtminstone ytterligare två dimensioner som bör beröras när man granskar den vetenskapliga halten hos ett doktrinhistoriskt arbete.

Låt mig börja med den historiska rekonstruktionen. Sätter Pålsson Syll in de berörda insatserna i sitt historiska sammanhang? Även om författaren inte driver detta så långt så tycker jag att man med tanke på författarens problemställning kan säga att han gjort detta i kapitlen 2–4. När det gäller kapitel 5 är jag mer tveksam. Visserligen redogör författaren för en del av kopplingarna mellan Schumpeter, Åkerman, Dahmén och Svennilson. Men när det gäller avsnitten 5 och 6 av kapitlet tycker jag inte att detta är fallet. Det finns

ju en omfattande internationell litteratur, tex litteratur om Schumpeter och i schumpeteriansk anda, nyösterrikisk litteratur samt "Industrial Organization". Borde inte författaren ha satt in framför allt de sena insatserna i ett internationellt perspektiv? Frågan aktualiseras också av att den litteratur som citeras i de två sista avsnitten med något undantag inte är internationellt publicerad. Varför denna isolatism?

Här hade författaren också kunnat kamma hem en viktig poäng vad gäller den historiska analysen. Jag menar då den vetenskapliga miljö och det kontaktnät och de influenser som präglade arbetet. Det finns en koppling mellan denna fråga och ett påstående som författaren gör i inledningen. Först framhåller han med rätta de framstående nationalekonomerna vi tidigare har haft i Sverige. Han nämner Cassel, Wicksell, Åkerman, Lindahl, Ohlin och Myrdal. Sedan kontrasteras dessa mot de nutida förhållandena: "This was during a time when the nation still produced intellectually independent and creative minds and not only epigons in the fields of economics."

En av de viktigaste händelserna i svensk nationalekonomi var den snabba internationaliseringen efter andra världskriget. Tidigare skrev de ledande nationalekonomerna i stor utsträckning på svenska. Detta gällde både bokproduktionen och tidskriftsartiklarna. Det fanns naturligtvis många undantag, men man kan nog säga att svensk nationalekonomis inlemmande i det internationella vetenskapssamhället ligger relativt kort tillbaka i tiden.

Medan det tidigare – säg fram till andra världskriget – fanns relativt få nationalekonomer inte bara i Sverige så är förhållandena idag helt annorlunda. Numera arbetar de svenska ekonomerna också i stor utsträckning parallellt med samma problem som andra forskare i andra länder. Arbetsfördelningen är högt utvecklad så att forskarna numera koncentrerar sig på hårt avgränsade problemställningar. Totalt

sett ger detta dock upphov till en snabb utveckling av den vetenskapliga kunskapen.

Man kan säga mycket om detta, och det är klart att denna utveckling inte enbart har varit av godo. Men det är synd att författaren i stället för att ta upp möjligheten till en seriös diskussion avfärdar problematiken med ett nedsättande omdöme.

Jag går nu över till den tredje vetenskapliga aspekten på doktrinhistorisk forskning, nämligen de rationella rekonstruktionerna. Av detta finns något, men inte så mycket, i avhandlingen. I kapitel 2 diskuterar Pålsson Syll huruvida man kan återfinna några spår av revealed preference theory i Cassels arbeten. Detta är naturligtvis i stor utsträckning fråga om en rationell rekonstruktion, eller hade kunnat bli det om inte Cassels skrifter var så svårbehandlad materia. Vagheten i Cassels framställning gör det helt enkelt svårt att komma långt på denna väg.

I kapitel 3 hade författaren kunnat gå längre när det gäller att klargöra den exakta innebörden av Walras, Paretos och Wicksells diskussion. Han hade kunnat tala om mer explicit vad tex Wicksell menade med "greatest possible general satisfaction". Han hade också kunna översätta de olika optimeringsvillkoren som diskuteras i kapitlet i moderna termer och relatera dem till varandra. I stället formulerar författaren dels grundläggande optimivillkor på ett felaktigt sätt, dels avfärdas paretokriteriet i kapitlets sammanfattning utan någon diskussion. Påståenden av typ "The demand for profitability and social welfare are not identical" (sid 46) kan inte heller sägas föra analysen vidare.

Relateringen av Myrdals uppfattning om nyttoteorin i kapitel 4 innehåller inte heller mycket av rationell rekonstruktion. Det enda ställe där det bränner till är på slutet där författaren menar att Myrdals kritik av den neoklassiska värdeteorin fortfarande är aktuell. Man undrar på vad sätt. Är det så att mikroteorin fortfarande i princip bygger hedonistisk filosofi och är det i så fall detta som kritiserar? Eller har

valhandlingsteorin helt tagit över och är det i så fall riktigt som Myrdal skriver att ”man har förlorat sig fullkomligt i matematisk skolastik”?

När detta är sagt vill jag emellertid än en gång framhålla att kapitlen 2–4 i stort sett håller god vetenskaplig kvalitet samt ger prov på god överblick och oftast väl underbyggda slutsatser. Kapitel 2 är publicerat i den välrenommerade tidskriften *History of Political Economy*, kapitel 4 är under publicering i samma tidskrift. Vidare har kapitel 3 i avhandlingen tidigare publicerats i *Scandinavian Economic History Review*.

Professor CLAES-HENRIC SIVEN
Nationalekonomiska institutionen
Stockholms universitet